

KRIMI

- om radikalismen inom deckargenren

Mats Myrstener rapporterar från ett LO-seminarium

LO-tidningen har i höst börjat en serie seminarier kallade *LO-tidningen Live*. Först ut var en diskussion om radikalismen inom deckargenren, eller "krimi" som kulturskribenten Bengt Eriksson med ett nordiskt namn vill kalla genren. Till sidekick hade han arbetar- och krimi- författaren från Malung, Aino Trosell, vars hjältinna Siv Dahlin snart har lika många liv som katten eller min egen favorit: Lisbeth Salander.

Vad utmärker då en "krimi"? Den handlar om ett (eller flera) brott, det är omisskännligt. Och den speglar det samhälle den är skriven i, t.o.m. bättre än annan skönlitteratur menar Bengt Eriksson. Just på den punkten är jag kanske inte enig med honom, men samtidigt förstående. När samtidens författare slutar skriva samhällstillvänt och politiskt radikalt, så kanske deckaren tar över denna uppgift? Jag försökte på seminariet snärja Bengt med att Maria Langs 1950- och 1960-tals deckare med miljön ofta på en överklassherrgård i Bergslagen kanske inte alltid speglade den tidens klassamhälle, men Eriksson föll inte i fällan.

Själv hyllade han istället utvecklingen i Agatha Christies kriminalberättelser, som t.o.m. kan läsas feministiskt (Mrs Marples skarpsinne t.ex.). En annan av hans teser (se artikel i LO-tidningen 28(9/9) är att krimi inte kan läsas som verklighetsflykt, som en hel del annan litteratur. Inte heller där är jag helt överens, jag tror att all skönlitteratur kan fungera som verklighetsflykt, ja att det är ett av genrens kännetecken. Eller som avkoppling, underhållning t.o.m.

Eller är det så att vi avtrubbats av våldsskildringar med tiden? Man brukar ju säga att detektivromanen som uppstod i slutet av artonhundratalet, fungerade som en sorts terapi för den läsande medelklassen: skurken som skapade oreda i den trygga borgerliga miljön blev ju alltid gripen i bokens slut, ett

slut som Aino Trosell menade var nödvändigt, åtminstone för henne.

I verkligheten går ju mördaren dessvärre oftast fri. Så hävdade Bengt Eriksson att i många krimis idag så blir brottet aldrig löst, hjälten t.o.m. dör i slutet. Idag handlar deckarna om allt mer bestialiska mord, även på barn, vilket ju också speglar dagens mediaklimat. Deckarförfattarinnan Åsa Nilssonne som är professor i medicinsk psykologi menar att barnamord och våldtäkt var tabu i tidigare kriminalromaner. Idag är det ett allmänt framträdande drag.

Snarare är det nog så att

kriminalberättelserna fortfarande fungerar terapeutiskt, vilket Eriksson håller med om. "Deckarläsningen är inte en flykt utan ett försök att närma sig brännpunkten, våga sig så nära [den brutala] svetslågan som möjligt för att stå ut med och hantera livet" skriver han i LO-tidningen (se ovan).

Och möjligen har han rätt i att romaner om brott är den genre som bäst speglar samhällets ondska och korruption. Skildrandet av samhället är i varje fall en mycket viktig komponent i krimigenren, mer viktig än i andra skönlitterära genrer. Och populärlitteratur är alltid intressant att analysera, då den hela tiden speglar inte minst samhällets drömmar, fördomar och stereotyper.

George Pelecanos, vars deckare brukar kallas "Boston noir" har kallat det han skriver för amerikansk arbetarlitteratur. Dennis Lehane är ett annat namn som Bengt Eriksson nämnde. Hans favorit är annars Ian Rankin som skriver från Edinburgh. Eriksson jämförde med Alexander McCall Smiths deckare från Edinburgh. Medan Rankin skildrar arbetare, skildrar McCall Smith medelklassens brottsliga excesser. Han är annars mest känd för böckerna från Botswana

om MMA Ramotswa.

Aino Trosell höll med och pekade på sin krimi-hjältinna Siv Dahlin, som prövat på både städerske-, kokerska och frukostvärdinnejobb på konferensanläggningar i Bergslagen. Trosell gillar att skriva deckare, hon gillar miljöerna, och har fått pris för sin första krimiroman, "Ytspänning" som handlar om djuphavsdykning och om arbete på en oljerigg i Nordsjön.

Och allt fler s.k. arbetarförfattare drygar ut sina inkomster med kriminalförfattande: Håkan Boström, Kristian Lundberg, Kjell Eriksson och Fredrik Ekelund är några av dessa. Stilbildare var Maj Sjöwall och Per Wahlöö:s tio romaner om poliskommissarien Martin Beck, och idag är svensk krimi en bestseller över hela världen.

Och visst kan man läsa en deckare som kommissarie Maigret bara för de fina Parismiljöerna, eller en Sherlock Holmes (viktoriaiska London) eller Dorothy L. Sayers kriminalromaner från 1920- och 1930-talet, där man också enligt Bengt Eriksson ser en intressant utveckling hos Sayers mot en radikalare och mer feministisk samhällssyn. Idag är allt fler (kanske majoriteten) krimiförfattare kvinnor. Varför, kan man ju fråga sig?

Många goda uppslag fick man alltså för vidare läsning och funderande. Själv anser jag att Dostojevskijs Brott och straff som utspelas i Sankt Petersburg på 1860-talet, är den främsta kriminalroman som skrivits. Själv älskar jag också deckare, men ser dom helst på TV. Det blir liksom lite mindre spännande då.

Se vidare i LO-tidningen om deckare: <http://lotidningen.se/kultur/krimi>

Dennis Lehane (foto: David Shankbone); Agatha Christie ; George Pelecanos (foto: David Shankbone); Maria Lang

